

Annayeva Nilufar Azamat qizi

Termiz davlat pedagogika instituti

1-bosqich talabasi

Annotatsiya. *Ushbu maqolada Salomat Vafoning “Tutilgan oy” hikoyasining g‘oyaviy-badiiy xususiyatlari, obrazlar tizimi hamda asarda yoritilgan tarixiy va ijtimoiy masalalar tahlil qilinadi. Hikoyada ayol taqdiri, muhabbat, erkinlik va zulm mavzulari chuqur badiiy talqin etilgan. Asarning markaziy qahramoni Oybibi obrazi orqali inson qadri, or-nomus va adolat masalalari ochib beriladi.*

Kalit so‘zlar: *Oybibi, Asfandiyorxon, Oxodbek, ayol taqdiri, tarixiy fojia, muhabbat, erkinlik, zulm.*

Salomat Vafoning “Tutilgan oy” hikoyasi tarixiy mavzuda yozilgan bo‘lib, unda ayol taqdiri, muhabbat va zulm masalalari yuksak badiiy mahorat bilan tasvirlangan. Asarda xonlik davridagi adolatsizliklar, inson erkinligining cheklanishi hamda jamiyatdagi ijtimoiy muammolar Oybibi obrazi orqali ochib beriladi. Muallif inson qadr-qimmatini va erkinligini ulug‘lash g‘oyasini ilgari suradi. Adabiyotshunos S. Matyakupov ta’kidlaganidek: «Salomat Vafoning “Tutilgan oy” hikoyasi fikrlash uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Ushbu asar ma’naviy-axloqiy masalalar ustuvorligi va inson ruhiyatini chuqur tasvirlash bilan ajralib turadi» [1:65].

Ushbu fikr asarning mazmun-mohiyatini yanada teranroq anglashga yordam beradi. Hikoyaning bosh qahramoni Oybibi — orzu va baxt haqida o‘ylaydigan, pokiza qalbli, jasur qiz sifatida gavdalantiriladi. Muallif uni “oydek husnli” deya tasvirlaydi. Oybibi nafaqat go‘zalligi, balki ma’naviy kuchi, sabr-toqati va matonati bilan ham ajralib turadi. U Oxodbekni sevadi va u bilan baxtli hayot qurishni orzu qiladi. Oxodbek obrazi jadidchilik ruhiga yaqin bo‘lgan, erkin fikrlovchi va adolatparvar yigit sifatida namoyon bo‘ladi. U xalq taqdiri va jamiyatdagi muammolarga befarq qaray olmaydi. Shu jihatdan u asardagi ijobiy qahramonlardan biri sifatida tasvirlangan.

Asfandiyorxon esa zulm va adolatsizlik timsoli sifatida gavdalantiriladi. Uning xatti harakatlari sabab Oybibining hayoti fojiga aylanadi. Muallif shu orqali o‘sha davrdagi ayollar taqdiri naqadar murakkab va ayanchli bo‘lganini ko‘rsatadi. Ayolning oddiy buyumdek ko‘rilishi, uning his-tuyg‘ulari va orzu-intilishlariga e’tibor berilmagani asarda achchiq haqiqat sifatida yoritilgan.

Hikoyaning eng ta’sirli o‘rinlaridan biri — Oybibining zulmga qarshi chiqib, o‘z nomusini himoya qilgan sahnalardir. Bu holat uning kuchli iroda va qat’iyat egasi ekanini namoyon etadi. Muallif Oybibi obrazi orqali o‘zbek ayolining ma’naviy qudrati, sabr-toqati va jasoratini yuksak darajada tasvirlaydi. Asarda “oy tutilishi” ramziy ma’noda qo‘llangan. Oy — poklik, go‘zallik va umid timsoli bo‘lsa, uning tutilishi jamiyatdagi zulm, adolatsizlik hamda insoniy qadriyatlarining oyoqosti qilinishini anglatadi. Shu sababli hikoya nomi asar mazmuni bilan uyg‘unlashib ketgan.

10-Iyun, 2026-yil

Xulosa qilib aytganda, Salomat Vafoning “Tutilgan oy” hikoyasi ayol qismati, muhabbat, erkinlik va adolat mavzularini chuqur yoritgan tarixiy asarlardan biridir. Hikoya kitobxonni inson qadri, ma’naviyat va erkinlik haqida mushohada yuritishga undaydi. Oybibi obrazi esa o‘zbek adabiyotidagi matonatli va irodali ayol siymolaridan biri sifatida muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Matyakupov S. Istiqlol davri o‘zbek adabiyotining nazariy masalalari (she’riyat va hikoyachilik). – Toshkent: Tafakkur avlodi, 2020. – B. 99. (Salomat Vafoning “Ko‘ngil farishtasi”, “Kun kechayotgan odam” va “Tutilgan oy” hikoyalari haqidagi asosiy tahlillar ushbu kitobda berilgan.)
2. Xalmuratova O. Salomat Vafo hikoyalarida inson ma’naviy olami tasviri.